

Suburban Orthodox
Congregation Toras Chaim

Mishpatim

Wednesday, February 15th @ 8:00 PM

Given by Rabbi Shmuel Silber

1. שמות פרק כג

כ הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לִפְנֵיךָ לְשַׁמְרֶךָ בְּדֶרֶךְ וְלִהְיֹאֵךְ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכְנֵתִי: כֹּא הַשְׁמֵר מִפְּנֵי וְשָׁמַע בְּקֹלוֹ אֶל-תִּמְרָ בּוֹ כִּי לֹא יֵשֶׁא לְפִשְׁעֲכֶם כִּי שָׁמִי בְּקֶרְבְּךָ: כִּבּ כִּי אִם-שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקֹלוֹ וְעָשִׂיתָ כֹּל אֲשֶׁר אֶדְבֵּר וְאֵיבֹתִי אֶת-אֵיבֶיךָ וְצָרְתִּי אֶת-צָרֶיךָ: כִּג כִּי-יֵלֶךְ מִלֵּאכֶי לִפְנֵיךָ וְהִבִּיֵאֵךְ אֶל-הָאֲמֹרִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי הַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי וְהַכְּחִיתִי: כֹּד לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם וְלֹא תַעֲשֶׂה כִּמְעַשֵׂיהֶם כִּי הָרַס תִּהְרָסֵם וְשִׁבְרַתְּם מִצִּבְתֵּיהֶם: כֶּה וְעַבְדֶּתֶם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ אֶת-לַחְמְךָ וְאֶת-מִימֶיךָ וְהִסְרֹתִי מִחֻלָּה מִקֶּרְבְּךָ:

20. Behold, I am sending an angel before you to guard you on the way and to bring you to the place that I have prepared. 21. Beware of him and obey him; do not rebel against him, for he will not forgive your transgression, for My Name is within him. 22. For if you hearken to his voice and do all that I say, I will hate your enemies and oppress your adversaries. 23. For My angel will go before you, and bring you to the Amorites, the Hittites, the Perizzites, the Canaanites, the Hivvites, and the Jebusites, and I will destroy them. 24. You shall not prostrate yourself before their gods, and you shall not worship them, and you shall not follow their practices, but you shall tear them down and you shall utterly shatter their monuments. 25. And you shall worship the Lord, your God, and He will bless your food and your drink, and I will remove illness from your midst.

2. בראשית פרק מה פסוק טז

המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ:

16. may the angel who redeemed me from all harm bless the youths, and may they be called by my name and the name of my fathers, Abraham and Isaac, and may they multiply abundantly like fish, in the midst of the land."

3. בראשית פרק כד פסוק ז

יקוק אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם:

7. The Lord, God of the heavens, Who took me from my father's house and from the land of my birth, and Who spoke about me, and Who swore to me, saying, 'To your seed will I give this land' He will send His angel before you, and you shall take a wife for my son from there.

Approach #1:

4. אור החיים שמות פרק כג פסוק כ

(כ) הנה אנכי וגו'. פירוש מלאך זה הוא המלאך הגואל את האבות לא משרת ממשרתיו אלא מלאך גדול כידוע למשכילים כי אין אנו מכירים מלאך אמצעי אלא הוא יתברך ושכינת עוזו המתיחדת עמו בסוד (זכרי' יא) ה' אחד ושמו אחד:

Ⓒ

Approach #2:

Ⓓ

הגדול הזה אשר ראיכם, כלומר מעמד הר סיני, אינו דבר תמידי לכם, ולא יהיה בעתיד כמותו, ולא יהיה תמיד לא אש ולא ענן, כפי שהוא עתה על המשכן תמיד, אלא יכבוש לכם את הארץ ויניח לכם בארץ ויודיע לכם את אשר תעשו, מלאך אשלחתי לנביאיכם, ויודיע לכם מה שראוי לעשות, ומה שראוי להתרחק ממנו, וגם בזה נאמר היסוד, אשר איני חדל מלבארו, והוא שכל נביא זולת משה רבינו, אין החזון בא לו אלא על ידי מלאך.

יתעלה הודיעם, כי נביא יהיה בתוכם, יבואהו מלאך ידבר עמו ויצוהו ויזהירהו, ולכן הזהירנו יתעלה, מלהמרות אותו המלאך אשר ימסור לנו הנביא דבריו, כמו שביאר במשנה תורה ואמר, אליו תשמעון, ואמר, והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי וגו', והוא ביאור אמרו, כי שמי בקרבו, וכל זה הוא הודעה להם, כי המעמד

5. ספר מורה הנבוכים חלק שני פרק לד

Ⓐ

שולח מלאך לפניך, ענין פסוק זה, הוא אשר נתבאר במשנה תורה, שה' אמר למשה במעמד הר סיני, נביא אקים להם וגו', הוראיה לכך מאמרו במלאך הזה, השמר מפניו ושמע בקולו וגו', ואין ספק שצווי זה אינו אלא להמון העם, והמון העם אין המלאך מתגלה להם ולא מצוה אותם ולא מזהירם כדי שיצטוו שלא ימרוהו, אלא ענין דבר זה, שהוא

6. דברים פרק יח

יח נָבִיא אֲקִים לָהֶם מִקֵּרֵב אֲחֵיהֶם כַּמּוֹד וְנָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיו וְדִבֶּר אֲלֵיהֶם אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶה: יט וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא-יִשְׁמַע אֶל-דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשֵׁמִי אֲנִכִּי אֲדַרְשׁ מֵעֲמּוֹ:

18. I will set up a prophet for them from among their brothers like you, and I will put My words into his mouth, and he will speak to them all that I command him. 19. And it will be, that whoever does not hearken to My words that he speaks in My name, I will exact [it] of him.

Approach #3:

7. Rabbi Samson Raphael Hirsch: Exodus Chapter 23 Verse 20

(B)

(A)

הנה אנכי שלח מלאך (Exodus XLVIII,16) that the term מלאך does not necessarily imply an individual human or superhuman creature, but may also be used for any contrivance which God arranges for some special purpose. One could have been able to take it here to mean "angel" or in the general meaning "Fate, Providence" literally "something sent", if V.21 & 22 did not speak of the obedience which is to be given to this מלאך and the instructions and orders of God which he has to transmit. We do not find that God sent His instructions and orders through an angel, and so we must, even if we do take it in the general sense, take it that Moses is specially to be understood by the term

who, in any case, belonged, in no small or unimportant degree, to those measures and means which God used to fulfil the fate of Israel. Bearing in mind the verse in Numbers XX, where, by the term מלאך Moses is specifically to be understood (וישלח מלאך ויציגנו ממצרים) we think it is not far-fetched to take the "messenger of God" sent before Israel, of our verse here, too, to refer specially to Moses. In any case, it states here, that, just as their protection in the wandering through the wilderness was quite clearly, solely the direct work of the almighty power of God, so the taking possession of the Promised Land, אשר הכנתי, which God had prepared quite specially as the land for the people of His Torah, was to be purely the work of the same Divine Power and not the achievement of human swords. — הכנתי the characteristics of the soil of Palestine, and the climate and physical properties which were accorded to the land, are all in accordance with the mission that the life of the nation based on the spirit of God and His Torah, was meant to develop.

8. משך חכמה שמות פרק יד פסוק טו

(טו) מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו. במכילתא (פרשה ג סעיף א): ר' יהודה אמר, אמר הקב"ה למשה: משה אין להם לישראל אלא ליסעו נראה דמפרש דכל בני ישראל הלכו אחרי משה כצאן בבקעה אחר הרועה, אמנם בים צוה הקב"ה למשה שיסע אחרי העם, והמה באמונתם בו ילכו בתוך הים, ובזכות הנסיעה שיבואו תוך המים בים יבקע להם הים. לכן כתוב (פסוק יט) "ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם" — זה משה שנקרא כאן "מלאך האלקים" ... לכן בזכות שהלכו לים ומשה אחריהם נבקע הים ... וזה שאמר "דבר אל בני ישראל ויסעו" — הם יסעו ואתה אחריהם, ובזכות זה יבקע הים.

Approach #4:

9. שמות רבה (וילנא) פרשת משפטים פרשה לב סימן ט

ט הנה אנכי שולח מלאך, א"ל הקדוש ברוך הוא למשה הם מי ששמר את האבו' הוא ישמור את הבני' וכן אתה מוצא באברה' כשברך את יצחק בנו א"ל (בראשית כד) ה' אלהי השמים וגו' הוא ישלח מלאכו לפניך ויעקב אבינו מה אמר לבניו (שם / בראשית / מח) המלאך הגואל אותי וגו' אמר להם הוא גאלני מיד עשו, הוא הצילני מיד לבן, הוא זנני ופרנסני בשני רעבון, אמר הקדוש ברוך הוא למשה אף עכשיו מי ששמר את האבות ישמור את הבנים שנאמר הנה אנכי, בכל מקום שהמלאך נראה, השכינה נראית שנאמר (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש ומיד ויקרא אליו אלהים, ולא עוד אלא בשעה שצועקים ישראל לפניו תבא להם תשועה, כך בסנה שנאמר (שם / שמות ג /) הנה צעקת בני ישראל באה אלי, וכן בגדעון (שופטים ו) ויבא מלאך וגו' וירא אליו מלאך ה' וגו' (שם) ויאמר לך בכחך זה והושעת את ישראל, וכן לע"ל = לעתיד לבוא = בשעה שיגלה הגאולה בא על ישראל שנאמר (מלאכי ג) הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני.

10. אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרק כג פסוק כ

... ורבים השתבשו בזה. יש אומרים, כי המלאך (הוא) ספר תורה בעבור כי שמי בקרבו. ואחרים אמרו (הוא) ארון הברית, ופירשו ושמע בקולו הכתוב בו, ואמרו לא ישא השם לפשעכם. וכל אלה דברי רות, כי כל התורה והמקרא מלאים מזה הטעם. הוא ישלח מלאכו לפניך (ברא' כד, ז), המלאך הגואל אותי מכל רע (שם מח, טז). ומשה אמר: וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים (במד' כ, טז), ומלאך פניו הושיעם (ישעי' סג, ט), ויצא מלאך ה' (שם לז, לו), ויאמר למלאך המשחית בעם (ש"ב כד, טז), אלהי שלח מלאכה (דניאל ו, כג), דמי לבר אלהין (שם ג, כה), ורבים כאלה, ובס' דניאל: שר יון ושר פרס (דניאל י, כ), כי אם מיכאל שרכם (שם שם, כא), והוא הנקרא הגדול, כי הוא נכבד מאחרים רבים, גם כתוב עליו אחד השרים הראשונים בא לעזרני (שם שם, יג) שפי' במעלה, כמו היושבים ראשונה במלכות (אסתר א, יד), וזה המלאך הוא מיכאל. לשמרך בדרך שלא יגע בך רע. אשר הכינתי לך, כדרך בהנחל עליון גוים (דבר' לב, ח), כאשר אפרש:

11. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לח עמוד ב

... אמר ליה: זהו מטטרון, ששמו כשם רבו, דכתיב +שמות כ"ג+ כי שמי בקרבו.

12. רמב"ן שמות פרק כג פסוק כ

ועל דרך האמת, המלאך הזה שהובטחו בו בכאן הוא המלאך הגואל (בראשית מח טז) אשר השם הגדול בקרבו, כי ביה ה' צור עולמים (ישעיה כו ד), והוא שאמר אנכי האל בית אל (בראשית לא יג), כי דרך המלך לשכון בביתו, ויקראנו הכתוב מלאך בעבור היות כל הנהגת העולם הזה במדה ההיא. ורבותינו אמרו (סנהדרין לח ב) כי הוא מטטרון, והוא שם למורה הדרך.

13. רש"י שמות פרק כג פסוק כ

הנה אנכי שולח מלאך - כאן נתצטרו שתידין לחטוא, ושכינה אומרת להם (לג ג) כי לא תעלה בקרבך:

14. שמות פרק לג

(א) וידבר יקוק אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה: (ב) ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסים: (ג) אל ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך:

1. The Lord spoke to Moses: "Go, ascend from here, you and the people you have brought up from the land of Egypt, to the land that I swore to Abraham, Isaac, and Jacob, saying: 'I will give it to your descendants. 2. I will send an angel before you, and I will drive out the Canaanites, the Amorites, the Hittites, the Perizzites, the Hivvites, and the Jebusites 3. to a land flowing with milk and honey; because I will not go up in your midst since you are a stiff necked people, lest I destroy you on the way."

15. רמב"ן שמות פרק כג פסוק כ

א. (כ) הנה אנכי שולח מלאך לפניך - ... ויש לשאול שהרי הגזרה ההיא לא נתקיימה, שהקב"ה אמר לו ושלחתי לפניך מלאך כי לא אעלה בקרבך (להלן לג ב ג), ומשה בקש עליה רחמים ואמר אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה, ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו (שם טו - טז), ונתרצה לו הקב"ה ואמר לו גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה (שם יז)....

כ. והתשובה לפי הדעת הזאת, כי הגזרה ההיא לא נתקיימה עם משה כימיו ... אבל לאחר מיתתו של משה רבינו שלח להם מלאך, וזה שאמר הכתוב (יהושע ה יג יד) ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וחרבו שלופה בידו ויאמר לו הלנו אתה אם לצרנו, ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי. ושם תראה ששאלו יהושע מה אדוני מדבר אל עבדו (שם יד), ולא צוה דבר שנגלה אליו בעבורו, אלא שאמר לו של נעלך מעל רגליך (שם טו), ולא בירר למה בא. אבל היתה המראה להודיע אותו כי מעתה יהיה מלאך שלוח לפניו לצבא בבאם במלחמה. וזהו שאמר עתה באתי (שם יד). וכך אמרו בתנחומא (יח) אני הוא שבאתי בימי משה רבך ודחה אותי ולא רצה שאלך עמו ... לכך נאמר הנה אנכי שולח מלאך:

16. חזקוני שמות פרק כג פסוק כ

(כ) הנה אנכי שלח מלאך לפניך כל זמן שאתם עושים רצוני אני מהלך לפניכם בעמוד ענן אבל כשתשובו מאחרי אין אני משלח אלא מלאך.

17. דרש משה פרקת משפטים ד'ה הנה

הנה אנכי שולח מלאך לפניך [כג כ]. לכאורה אף שגלוי שיחטאו לא היה אומר העונש קודם החטא. אבל נראה מסני שאין זה עונש אלא לטובה, כי כשעושה הקב"ה בעצמו שלא ע"י שליח א"א שיתבטל והיה צריך להענישם כשיחטאו ח"ו בגופם ולא היה שייך לספור חמתו על העצים ואבנים, אבל כשעושה ע"י מלאך כשיחטאו שפך חמתו על העצים ואבנים כומר של אסף [איכ"ר ד טו]. וזהו הטעם שאמרו שאם משה היה מכניס לא היה אפשר ליתרבו, משום שהבטיח למשה שהוא בעצמו ילך לא ע"י מלאך כדאיתא בפ' תשא [לג יד]. והי' זה רק הבטחה למשה, אבל אחרי מות משה הי' ע"י מלאך כדמצינו ביהושע [תנחומא משפטים יח], ובכל השופטים המלכים, ולכן אם משה היה מכניס היה ע"י הקב"ה בעצמו, והוא ענין עמוק.

18. פנים יפות שמות פרק כג פסוק כ

אמנם הענין לפי פשוטו דאף שמשנה רבנו ע"ה ביטל את הגזירה היינו משום דכתיב [ש"ב כג, ג] צדיק מושל יראת אלהים שאחז"ל [מ"ק טז ב] שאני גוזר גזירה וצדיק מבטל את הגזירה אבל אינו כחכם שעוקר את הנדר מעיקרו אלא מבטלו בשעתו, ושפיר שייך הנה אנכי שולח מלאך כיון שהיתה הגזירה קיימת עד תפלתו של משה.